TC İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK Sınıf-12

KONU SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Saltanatın kaldırılması
1 Kasım 1922

SALTANATIN KALDIRILMASINI HIZLANDIRAN GELİŞME:

İtilaf Devletlerinin Lozan Konferansı'na İstanbul Hükümeti'ni de davet etmesi. Ülkenin tek siyasi otoritesi olan TBMM Hükûmeti'nin bu fiilî durumunu resmî hâle getirmek için TBMM üyeleri tarafından bir kanun teklifi hazırlandı. Bu kanun teklifi, saltanat ve halifeliğin birbirinden ayrılmasını ve saltanat makamının kaldırılmasını içeriyordu. Fakat meclisteki bazı üyeler bu teklife karşı çıktılar. Kanun teklifini komisyonlara havale ederek zaman kazanmaya çalıştılar. Meclisteki havanın gerginleştiğini gören Atatürk'ün yaptığı konuşmayla 1 Kasım 1922'de TBMM, saltanatın kaldırılmasına ilişkin kanun teklifini kabul etti.

Saltanatın Kaldırılmasının Sonuçları

Yönetimde iki başlılığa son verilmiştir. Halifenin siyasi yetkileri kaldırıldığı için laik devlet düzeni için ilk adım atılmıştır. Millî egemenliğin önündeki en büyük engel kaldırılmıştır. Ulus devlet yapısı güçlendirilmiştir. Lozan Görüşmelerinde Türk milletini sadece TBMM temsil edebilir hale gelmiştir. Osmanlı Devleti resmen sona ermiştir. Vahdettin'in ülke dışına çıkarken Halife unvanını kullanması üzerine TBMM yine Osmanlı ailesinden Abdülmecid Efendi'yi halife seçmiştir.

Ankara'nın Başkent Olması 13 Ekim 1923

Cumhuriyetin ilanı 29 Ekim 1923

Millî Mücadele'nin kazanılmasının ardından Lozan Barış Antlaşması imzalanmış böylece yeni Türkiye Devleti uluslararası alanda resmen kabul edilmişti. Bu durum dikkatlerin iç siyasete doğru yönelmesini sağlamıştı. Çünkü yeni kurulan devletin yönetim şeklinin ne olması gerektiği konusunda TBMM'de farklı düşünceler oluşmaya başlamıştı. Millî egemenlik ilkesini benimsemiş, devleti ve hükûmeti temsil eden bir meclisin olması var olan durumun, adı konulmamış bir cumhuriyet yönetimi olduğunu gösteriyordu. 9 Ekim 1923'te Ankara'da çıkan "Yenigün" gazetesinde: "Yakında cumhuriyet ilan olunacaktır." haberi çıktı. Bakanlık seçimleri farklı siyasi grupların hükûmette yer alma çabası yüzünden kilitlenmişti. Meydana gelen durum hükûmetin kurulmasını engelliyor, yaşanan kriz meclis çalışmalarını aksatıyordu. Kabine buhranı diye adlandırılan bu hâl, sistemi yenilemek için TBMM başkanı Atatürk'e bir fırsat verdi.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Türk tarihinde yeni bir dönem açıldı. Böylece Millî Mücadele sürecinde esas alınan, millî egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu düşüncesi resmen gerçekleşti. Bunun yanında meclis hükûmeti sisteminden, kabine sistemine geçilerek hükûmet kurma bunalımı aşıldı. Devletin ve rejimin adı belirlenerek devlet başkanlığı sorunu çözüldü. İleriki yıllarda yapılacak olan inkılaplara da elverişli bir zemin hazırlandı. Cumhuriyetin ilanıyla, Atatürk ilkelerinden cumhuriyetçilik ilkesi hayata geçirilmiş oldu.

Halifeliğin kaldırılması 3 Mart 1924

Son Halife Abdülmecid Efendi'yi her ne kadar TBMM seçmiş olsa da Abdülmecit Efendi'nin kendisini meclisin üzerinde görmesi ve meclisi denetim altına almak istemesi millî egemenliğe ters düşmekteydi. Ayrıca devlet yönetiminde hem Cumhurbaşkanı hem de Halife'nin olması, devletin yapısında ikilik meydana getirmekteydi. Tüm bunlarla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin millî bir devlet olması ve laik bir sisteme hazırlanması, milletlerarası ve dinî nitelikler barındıran halifelik makamının yeni rejimle uyuşamayacağını gösterdi. Halifeliğin kaldırılmasında, halifeliğin cumhuriyet düşüncesine ters düşmesi yanında dönemin siyasi şartları da etkili oldu. Özellikle yeni rejime ters düşen bazı siyasi isimlerin İstanbul'da Halife etrafında yoğunlaşması, Cumhuriyet yönetimini bu konuda harekete geçirdi. 3 Mart 1924'te dönemin Urfa Milletvekili Şeyh Saffet Efendi ve 53 arkadaşının verdiği kanun teklifi TBMM tarafından kabul edildi ve böylece halifelik makamı kaldırıldı. Halifeliğin kaldırılması ile birlikte Halife Abdülmecid Efendi ve bütün Osmanlı hanedanı yurt dışına çıkarıldı. Sonuçta devlet sisteminde var olan ikilik kaldırıldı ve ileriki yıllarda yapılacak olan inkılapların önü açıldı. Laik yönetime geçmede önemli bir adım daha atıldı.

Aynı gün TBMM'ye sunulan kanun tekliflerinin kabulü ile Erkan-ı Harbiye Reisliği ile Şer'iye ve Evkaf Vekâletleri de kaldırıldı. Böylece ordu ve din işleri siyasetten ayrıldı.

SORULAR

1.) Rejim tartışmaları sona ermiştir.
- Devlet başkanlığı sorunu çözülmüştür.

Yukarıda verilen bilgiler aşağıdaki gelişmelerden hangisinin sonuçları arasında yer almaktadır?

A) Halifeliğin kaldırılması
B) Saltanatın kaldırılması
C) Cumhuriyetin ilanı
D) Medeni Kanunun kabulü
E) Halk Fırkasının kurulması

Cevap: C

2.) 3 Mart 1924 tarihinde yapılan düzenleme ile;
- Halifelik kaldırıldı.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi.
- Şeriye ve Evkaf Vekâleti kaldırıldı.

Aşağıdakilerden hangisi yapılan bu düzenlemelerin ortak amacıdır?

A) Eğitimde birliğin sağlanması
B) Ulusal egemenlik kavramının yerleştirilmesi
C) Laik yönetime geçilmesi
D) Cumhuriyet ile saltanatın birbirinden ayrılması
E) Devletin çağdaş ve laik bir yapıya kavuşturulması

Cevap: C

3.) I.TBMM döneminde alınan kararla saltanat 1 Kasım 1922'de kaldırılmıştır.

II.TBMM döneminde yapılan inkılaplardan hangisi bu gelişmeyi tamamlar niteliktedir?

A) Türk Medeni Kanunu'nun kabulü
B) Cumhuriyetin İlanı
C) Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü
D) Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun çıkarılması
E) Türk Tarih Kurumu'nun kurulması

Cevap: B

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ